

UN XUÍCEO HONROSO PRA GALICIA

O desprezoar e inxurear a Galicia parez o oficio de moitos y-a diáreo estamos ouvindo e lendo xuíceos que, co-a aparencia d'imparciales, non son mais que diatados pol-a inorancia, a n'ala fé ou a pasión, Galicia, a pacentísima Galicia, sofriu moitas veces en silencio aqués xuíceos y-aqués ensultos, mais hoxe, en qu'a sua literatura encómeez'a ser estudeala e conocida; hox' en qu'os espritos non vulgares e preocupados, fixan n-el'a sua aterceón, hoxe Galicia deb'amos mostrar que non é, como lle chamou o poeta, *boi de palla*. (1), e que sabe rechazar o insulto co-a protesta, o xuíceo erróneo ou equivocado, co-a reutificación.

Importante, baixo este conceuto, é dar a coñecer e popularizar aqueles xuíceos que, saídos de imparceales prumas, honran a Galicia, porque n-elles s'encerra unha portesta e unha reutificaceón, de cuyo valor han de xuzgal-os anemigos d'o noso país y-os renegados d'a sua pátreia.

Un d'os países en que primeiro e con mais fundamento s'estudeou y-a estudea o noso ideoma, chamado *espáreo*—vergonza nos dá dicilo— por algún gallego, cuyo nome calaremos porque xa non se conta, entros vivos; un d'os países, rípitimos, en qu'a literatura gallega se ten en consideraceón, é Alemaña. Alí, en efeuto, estase facendo profundo estúdeo d'o gallego e cuase nos estre vemos a dicir que millor que en España se coñece o qu'á nosa lingua se refire, levando, dende logo, ós literatos nosos compatriotas que d'el' s'acupan, a ventaxa d'a xusticea con que sempre o trataron.

Cuase ó mesmo tempo que Valera n-a revista *España Moderna* nos nega grórea de terxa, anque nacente, unha literatura, pois a tal equival'o reconocer n-a Península soilo

(1) Xañ Manoel Pintos n-o seguinte soneto.

Ou Galicia, Galicia, boi de palla,
Canta lástima ten de tí o Gaiteiro,
O aguillón que che meten é de aceiro
E con el moita forza te asoballa.
No lombo teu zorrega, bate e malla
Fasta ó mais monicrénque ferrancheiro,
E calesquer podenco forasteiro,
Te bafa, de vergonza sin migalla
Agarima alleira eses ingratos
Ou viboras que postas ó teu peito
Co ferrete che rompen mil buratos!
Sí o sangue teu refugas d'o teu leito,
Malas novas, madastrá de insensatos,
Dos fillos teus é amor non tes dereito.

as literaturas Castellana, Catalana e Portuguesa, D. Juan Fastenrath, un alemán que coñece ó dedillo canto a España se refire, rubrica n-o seu país un libro titulado *«Catalanische Troubadourae de Gegen» Wart* (Trovadores catalanes contemporáneos), de cuyo manífico prólogo, traducido pol-o Sr. Arabia e publicado n-a notabre revista *«La España Regional»* vamos a verter ó gallego algunchos párrafos, pra legría d'os bos fillos de Galicia e confuseón, d'os apóstatas e renegados.

N-as encantadoras márxenes d'a verde Galicia, dí o Sr. Fastenrath, *cuyas pintorescas rías non teñen rival n-o mundo* e cuya «Cibdá de Santiago, d'end'os seus multipres campanarios, viu acodir en romaxe a cl'os pelegrinos de total-as naciós, reyes e súditos, damas e villanos, cabaleiros e paíxes, prelados e monxes altos e baixos; pro sintindos'igoales ant'a tumba d'o Apóstol, formouse unha língoa de DOZURA IN-COMPARABRE, que pol-a abundancia de vocales y-o feitizo d'os diminutivos, *«atesoura, cal ningunha* autitudes pra cantal-as vagarosas ánses en que s'aneg'a y-alama e pra expresal-os sentementos qu'ispir'a contempraceón d'as bellezas naturais. A lingua gallega, nacida ó eco pran-aguideiro d'os pelegrinos provenzales qu'iban a postras ant'os altares de Compostela, ben craro n-as suas primitivas formas poéticas, as pastorales e vaqueiras, seu orixen provenzal e gabase d'haber sido *«a mai d'a língoa de Camoens, d'o portugués, así como de levar ó castillano ventaxa n-o tocantes á antiguedá.* N-ela entonou Alifons'o Sábeo as suas cantigas ou himnos en alabanza d'a Virxen bendita e n-ela suspirou *«Macías o namorado as suas endechas amorosas. O Gallego é a língoa d'aqueles valentes que votaron fora de Granada, ós mouros, que pobraron os estreitos vals d'a Alpujarra e que levaron á cabo a conquista de Tunes. Chama o catalán Viutor Balaguer á literatura gallega comenzo d'a castillana. Cataluña pe-dricou así mesmo en Galicia con dilixente propagand'a sua grande minsión e co-a introdución d'os Xogos Frorales a poesía gallega, que n-esta terra d'as frores e d'as rías, afrorecera sempre; pro que durmia n-a cripta d'o Apóstol, despertou n-os nosos días á nova vida. A costelaceón mais radeante d'a poesía gallega foi Rousalia Castro de Murguía, que morreu fai poucos anos. En gallego esquirbiu as suas égrogas o poeta Frumés y-os seus malencónecos cantares o des-venturado Añon.»*

Hastr'aquí crega faland'o esquirtor alemán acerca de Galicia, e dicimos acerca de Galicia, porque, d'opineón moi distinta d'o famoso Valera, estudea n-o prólogo d'a súa obra as literaturas d'a Península, contando como tales a vascongada, a gallega a asturiana y-a catalina, n-a que, como corresponde á indole d'a súa obra y-a súa importancia, detense c'unha maneira especeal.

O lér xúiceos com'o de que nos acupamos, os amantes de Galicia, os que ll'adica-mol'as nosas debres forzas, sintimos redobral-os ánemos, qu'alent'a espranza n-o día d'a xusticea. Chámennos *insensatos*, chámennos *semibárbaros*, digan que falamos un *lenguax'espúreo* e digan todo este algus nacidos n-este mesmo chiñ gallego, lamentabrem-ent'aquivocados ou fachendosos, c'o seu saber, nosoutros cumpríremol-a obrigaceón que nos impuxemos, cada vez mais gustosos e non véndo en tales insultos mais que motivos d'estimulo y-enardécemento.

O francés y-o italeano traducen'as obras poéticas de Poñdal, o alemán y-o inglés a non com-pretá *Ileóstrea d'a Literatura Gallega*, de Besada; estudea con atenceón o príncipe Bonaparte o noso ideoma, literatos como Teófilo de Braga confesan o desarrollo prodixioso d'a nosa literatura y-aprécean-a n-o que vale, a Academia Castellana pubri-c'a manifica edición d'as cantigas gallegas d'o Rei Sábeo.... qu'importan, pois, os ataques y-os despréceos d'unhos poucos escriu-vistas doumatizantes?

S'a nosa voz fora tan forte com'os ventos que bruan n-os bosques e n-as montañas d'a verde Erin ou com'as ondas que se rompen n-as suas praias, berrariámos ós vates gallegos: ¡adiante; adiante!, e si com'as brisas que xemen n-os xardis d'os seus vals, atesourar-a soavidá e perfumes, falaríamos ós ouvidos d'os fillos de Rousalia Castro, pra dicir-lles, cantai, cantai a fermosura d'os nosos campos, cantai o noso ceo, cantai a noso futuro engrandecemento.

A M.

APERTAS. (1)

Poucos anos pasaron desd' entonces.....
un pelegrín chegaba á Compostela,
que, en Cuntés nado, viña paseniño

(1) 'O meu querilo amigo Manoel Barreiro Garcia con motivo de graduarse de médeco co-a nota de «So-bresalente»

n-os mananteales á beber d'a cência.
Era pequecho ainda, non graúdo
como son os que veñen d' outras terras;
mais de saber á sede mais comprida
choutaba esprendorosa n-a súa testa.
Bebe, e rebebe, farto non s'atopa,
dall' un sopapo á bárbara indixencia,
y-o pelegrín d'aqueles poucos anos
abord'a nave azul d'a Terapéutica.
Horfo estaba o probiño, nai tan soilo
tiña, porqu'o bon pai se lle morrera,
per' unha nai tan santa e cariñosa
qu'er'as duas cousas nunha sola peza.
Dios ll'a conserve! que por Cuntés vive,
de ilustre sangue, venerandas prendas,
para gozar cand' amorosa mira
com'os seus fillos, sin cesar, porgresan.
O pelegrín sigueu, sigueu trunfando,
carantoñas, facéndoll'a Minerva,
o seu corpo con pasmo foi medrando
e medrando con pasmo foi n-a cência.
Apreixa o sin e desexoso mira
e pretoalcontra á tan lexana meta,
d' Esculápeo discipolo querido
coroas d' ouro seu saber refrexan.
Cariñoso amiguiño d' os enfermos
que n-o hespital s' atopan entre queixas,
cal o seu ascendente Figueiroa
maisimas mil con homildá sementa.
Agárrase o birrete, pega un brinco
y-atópase n-a cume, co-a cabeza
coroadá de lauros e distingos
lucindo á bolra nivea y-amarela.

Hox' aquel pelegrín háchase en Cuntés,
pobo risoño d' esta nobre terra,
e, s' en Santiago, enfermos atopaba,
abrindo os brazos n-o seu pobo, espéran
milleiros d' os que van tomal-as augas
e que renqueando a saludiña anhelan.

Cúdaos ti ben, amigo meu querido,
qu' inda eres neno, e sempre que ti queiras
seguindo d'a maneira qu' empezache,
arrolarache á fama e non á envexa.

Xa qu' esa dicha tés, xa qu' hoxe eusistes
xunta esa nai namoradaña e tenra,
xa qu' a nota mellor adequiriche
n-o elustre centro aquel de Compostela,
xa qu' amigo d' estudeos cariñoso
fuches, n-aqueles tempos enqu' eu era
estudiante, e fuxiron com' o fume
fuxe tral-os petoutós d'unha serra,
xa que d'un modo craro e terminante
demostrache a bastura d'a tua cência
e xa qu'os trunfos que ti teñas quéroos
cal si garboso eu mesmo os tivera,
dende Lugo, n-un pródico gallego,